

ศักยภาพการผลิตผ้าทอมือของอำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย

The Potential of Hand Woven Fabric Production of Phon Phisai District,

Nong Khai Province

ฤดี นียมรัตน์*

Ruede Niyomrath

ปริญฐ แซ่ห่วน*

Parinut Saewun

ดวงใจ แจ้สว่าง**

Duangchai Chaengsawang

นิพิฐ มั่นหมาย**

Nipit Munmary

Received : June 27, 2019

Revised : September 20, 2019

Accepted : December 2, 2019

บทคัดย่อ

การศึกษาคั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระบบการผลิตผ้าทอมือและเพื่อประเมินศักยภาพการผลิตผ้าทอมือจากผู้ผลิตผ้าทอมือของอำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย จำนวน 6 ราย เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ระบบการผลิตและแบบประเมินศักยภาพการผลิตผ้าทอมือ รวมทั้งแบบสอบถามความพึงพอใจของลูกค้าจำนวน 54 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบการใช้สถิติค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ระบบการผลิตผ้าทอมือของอำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย ด้านปัจจัยการผลิตพบว่า ผู้ผลิตเป็นเจ้าของที่ดินเองทั้งหมดและไม่มีการจ้างแรงงาน ใช้การทอผ้าด้วยตนเองโดยใช้ทุนส่วนตัว มีส่วนน้อยที่กู้เงินจากแหล่งเงินทุนสนับสนุน ซึ่งวัตถุดิบหลักที่ใช้ผลิตได้เอง สำหรับด้านกระบวนการผลิตพบว่า ผู้ผลิตสามารถทอผ้าได้ 3 วัน/1 ผืน มีต้นทุน 50-2,000 บาท/ผืน ราคาขาย 100-2,000 บาท/ผืน มีความถี่ในการขาย 2-3 ครั้งต่อเดือน มีการควบคุมคุณภาพการผลิตด้วยตนเองโดยวิธีการเลือกวัตถุดิบที่มีคุณภาพ ผู้ผลิตมีสุขภาพแข็งแรง และไม่มีอุบัติเหตุในการผลิต ด้านผลผลิตพบว่า ผ้าฝ้ายมียอดขายในระยะ 3 ปีเพิ่มขึ้น

*อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรม คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Lecturer in Industrial Management Program Faculty of Industrial Technology Suan Sunandha Rajabhat University

**นักศึกษาสาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรม คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Students in Industrial Management Program Faculty of Industrial Technology Suan Sunandha Rajabhat University

เกือบทั้งหมดไม่มีตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ ผู้ผลิตไม่มีมาตรฐานมีเพียง 1 รายที่ได้รับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน และได้รับ OTOP ระดับ 4 ดาว ซึ่งส่วนน้อยมีการสอบถามความพอใจของลูกค้าด้วยวาจา 2) ศักยภาพการผลิตผ้าทอมือของอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย พบว่า การผลิตผ้าไหมมีศักยภาพในภาพรวมและด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์ระดับน้อยมาก ส่วนศักยภาพด้านผลิตภัณฑ์และความเข้มแข็งของชุมชนและด้านการตลาดและความเป็นมาของผลิตภัณฑ์มีศักยภาพการผลิตระดับน้อย สำหรับการผลิตผ้าฝ้ายมีศักยภาพในภาพรวมและด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์ระดับน้อยมาก ส่วนศักยภาพด้านผลิตภัณฑ์และความเข้มแข็งของชุมชนอยู่ในระดับดี

คำสำคัญ : ระบบการผลิต / ศักยภาพการผลิต / ผ้าทอมือ

ABSTRACT

This research aims to study the production system of hand woven fabric, and to assessment the potential of hand woven fabric production of Phon Phisai district, Nong Khai province. Data gathering form 6 manufacturers of hand woven fabric by structured interview form, potential assessment form, and questionnaire for customer satisfaction 54 persons. Data analysis by content analysis, and using descriptive statistics include frequency, percentage, mean, and standard deviation. The results found that: 1) the production system of hand woven fabric of Phon Phisai district, Nong Khai province for the inputs of the production system shown that all of manufacturers owning their area for producing, weaving by themselves, owner's capital, there are a few that lone from external funding sources. The main raw material used for weaving can be produced in the community. For process of production system found that manufacturers can weave 1 piece of cloth for 3 days, spend 50-2,000 baht, sell at 100-2,000 baht, and have a frequency of selling 2-3 times a month. All of food manufacturers control quality of production by themselves with the selection of quality raw materials, they has no health problems, and no accidents from production. The outputs of production system shown that hand-woven cotton has increased sales over a period of 3 years. Almost of manufacturers do not have brand and packaging, some of producers asked verbally about customer satisfaction. There is only 1 manufacturer/product that has received community product standards and received a 4-stars OTOP. 2) The potential of hand woven fabric production of Phon Phisai district, Nong Khai province found that: Hand-woven silk has the overall of potential, and the product quality aspect is very low level, while the product and strength of the community, and marketing and product history aspect have low level of potential. For the production of hand-woven cotton with the potential in the overall, and product quality

aspect at very low levels, while the potential of product and the strength of the community is good level.

Keywords : Production system / Production potential / Hand woven fabric

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การผลิต (production) หมายถึงการนำปัจจัยการผลิตซึ่งมีอยู่อย่างจำกัด ได้แก่ ที่ดิน แรงงาน ทุน และผู้ประกอบการ ผ่านกระบวนการผลิตอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อผลิตสินค้าและบริการประเภทเศรษฐกิจ (economic goods) สำหรับผลิตสนองความต้องการของผู้บริโภค (needs and wants) การผลิตเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงสภาพของปัจจัยนำเข้า (input) ให้เป็นผลผลิต (output) ที่ต้องการ ซึ่งปัจจัยนำเข้าหมายถึงปัจจัยการผลิต ได้แก่ วัตถุดิบหรือทรัพยากรธรรมชาติ วัสดุ ทุน และการจัดการของผู้ประกอบการ ส่วนผลผลิตหมายถึง สิ่งที่เป็นผลลัพธ์ที่ได้จากกระบวนการผลิต การพัฒนาการผลิตสามารถทำได้โดยการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต (production efficiency) หรือการเพิ่มผลผลิต หรือผลิตภาพ (productivity) ซึ่งการเพิ่มผลผลิตโดยรวมขององค์กรด้วยการพัฒนาคนและพัฒนางาน เพื่อสร้างสรรค์ความเจริญเติบโตทางธุรกิจอย่างมีคุณภาพ ส่งผลให้มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และสามารถแข่งขันได้ในตลาดการค้าโลก ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทางตรงและทางอ้อม ทั้งต่อผู้บริโภคที่จะได้รับสินค้าและบริการที่มีคุณภาพสูง มีความหลากหลายมากขึ้น ราคาถูกลง มีให้เลือกหลากหลายตามความต้องการมากขึ้น อีกทั้งยังมีความปลอดภัยในการใช้สินค้าและบริการ และเกิดประโยชน์ต่อผู้ประกอบการ ช่วยให้องค์กรสามารถผลิตและทำงานในปริมาณที่สูงขึ้น ขยายธุรกิจ สร้างความมั่นคงให้กับองค์กรนั้นๆ การผลิตที่ได้มาตรฐานทำให้ลดความเสี่ยงเรื่องความปลอดภัยในการทำงานและสามารถเป็นที่ยอมรับในสากลได้ ยกย่องคุณภาพสินค้า ประหยัดค่าใช้จ่าย ส่งผลให้องค์กรดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีแบบแผน รวดเร็ว และปลอดภัย ดังนั้นทุกธุรกิจจึงไม่จำเป็นต้องเป็นสถานประกอบการขนาดใหญ่ หรือขนาดเล็กมีความจำเป็นต้องพัฒนาการผลิตอย่างต่อเนื่องโดยการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิต “ผ้า” เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความสำคัญในทางการค้าและเศรษฐกิจของประเทศไทยเป็นอย่างยิ่ง เพราะผ้าเป็นผลิตภัณฑ์ในกลุ่มงานหัตถกรรมที่บ่งบอกถึงความเจริญรุ่งเรืองทางวัฒนธรรม จากความคิดสร้างสรรค์ของคนในชาติ คนไทยรู้จักการทอผ้าตั้งแต่ก่อนประวัติศาสตร์ ในชนบทไทยงานทอผ้าถือเป็นหน้าที่ของผู้หญิง ซึ่งมักทำช่วงว่างจากการทำไร่ทำนา จากนั้นผ้าได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ ศาสนา และสังคมไทยเรื่อยมา เกิดเป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มผ่านลวดลายผ้าที่แตกต่างกัน เช่น กลุ่มผ้าลาว กลุ่มผ้าเขมร กลุ่มผ้าล้านนา กลุ่มผ้าปักยี่ไต และกลุ่มผ้าภาคกลาง นอกจากนี้การเคลื่อนย้ายถิ่นของกลุ่มชนเชื้อชาติต่างๆ ยังส่งผลให้เกิดการผสมผสานเป็นลวดลายผ้าแบบใหม่ๆ มากขึ้น (Anunwarapong, 2017, pp.33-34) วัตถุประสงค์หลักของการทอผ้าก็เพื่อนำมาใช้ประโยชน์เป็น “เครื่องแต่งกาย” โดยวิธีการตัดและการเย็บผ้า

ผ้าในภาคต่างๆ ของประเทศไทยได้รับการอนุรักษ์ฟื้นฟูและพัฒนา รวมทั้งได้รับการส่งเสริมให้นำมาใช้สอยในชีวิตประจำวัน มีกลุ่มแม่บ้านที่รวมตัวกันทอผ้าและประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์จากผ้าเป็นอาชีพเสริม ผ้าพื้นบ้านหลายแห่งยังคงลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิม โดยเฉพาะในภาคอีสานที่มีการทอผ้าเป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดกัน

มาช้านานเกือบทุกชุมชน อันได้แก่ผ้ามัดหมี่ ผ้าซิด และผ้าไหม ซึ่งการผลิตสินค้าประเภทผ้าเป็นงานฝีมือที่มีความประณีตละเอียดอ่อน ต้องใช้ความอดทนและระยะเวลาในการผลิต ทำให้สินค้าประเภทผ้าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะและเป็นที่ยึดเหนี่ยวกันของท้องถิ่น

จังหวัดหนองคาย มี 9 อำเภอ โดยอำเภอโพนพิสัยเป็นอำเภอที่มีเขตแดนติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีจุดผ่อนปรนที่บ้านจุมพลเพื่อการค้าขายเฉพาะบริเวณริมฝั่งแม่น้ำโขง จึงมีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและวิถีดำเนินชีวิต ซึ่งการค้าขายชายแดนนอกระบบพิธีการศุลกากรนี้ มีสินค้าผ่านแดนขาออกที่สำคัญและมากที่สุดลำดับที่ 7 ใน 10 ลำดับแรกคือ ผ้าทอที่ทำด้วยฝ้าย (Nongkhai Business Support Center, 2016) ทั้งนี้อำเภอโพนพิสัย มีการผลิตผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าและเครื่องแต่งกายหลากหลายชนิดเพื่อการค้าจำหน่าย เช่น ผ้ามัดหมี่ย้อมสีธรรมชาติ ผ้าไหมมัดหมี่ ผ้ามัดหมี่ ผ้าคลุมไหล่ ผ้าขาวม้า เป็นต้น งานฝีมือที่ต้องใช้ระยะเวลาในการผลิต มีความประณีต โดยใช้ทรัพยากรการผลิตจากวัสดุธรรมชาติใน ซึ่งต้องบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเกิดประโยชน์สูงสุด อีกทั้งพัฒนาความสามารถในการแข่งขันเพื่อให้สามารถจัดจำหน่ายและส่งออกผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน

สิ่งสำคัญของการคงอยู่ของผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทผ้าทอมีอันได้แก่ การสร้างความพอใจให้แก่ลูกค้า ด้วยการรักษาคุณภาพและมาตรฐานที่สม่ำเสมอ ซึ่งปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน คือ การศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาของผู้ผลิตและผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อหาแนวทางทางแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาการผลิตผลิตภัณฑ์อย่างถูกต้อง การศึกษาค้นคว้าเพื่อนำข้อมูลมาพัฒนาสินค้าชุมชนจึงควรศึกษาให้ครอบคลุมทั้งระบบการผลิต (system of manufacturing) ที่ประกอบด้วยปัจจัยการผลิต (inputs) กระบวนการผลิต (manufacturing) และผลผลิต (outputs) ในส่วนของปัจจัยการผลิตหรือทรัพยากรเพื่อการผลิต มีการศึกษาวิจัยเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาในด้านต่างๆ ที่แตกต่างกัน เช่น การลดปริมาณการสูญเสียทรัพยากรในกระบวนการผลิต (Srilert & Kuptasthien, 2016) และการวางแผนทรัพยากรเพื่อปรับปรุงการผลิต (Kitipakorn, 2010; Chuenban, 2015) เป็นต้น สำหรับการพัฒนาการผลิตพบว่ามีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์หลากหลายชนิด เช่น ลูกหินขัดข้าว (Lee & Pianthong, 2007) และสินค้าหัตถกรรม (Niyomrath, Sangkhamanee & Sarasit, 2017) เป็นต้น

กระบวนการวิจัยและผลการวิจัยเรื่องศักยภาพการผลิตผ้าทอของอำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย ช่วยเพิ่มขีดความสามารถของผู้ประกอบการให้เข้มแข็ง สามารถแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการวิจัยช่วยถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้ประกอบการ เพื่อนำสู่การยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชน และขยายโอกาสทางการค้า อีกทั้งสร้างความมั่นใจและความปลอดภัยให้กับผู้บริโภค นอกเหนือจากการตอบสนองนโยบายรัฐบาลที่ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาความเข้มแข็งให้กับผู้ประกอบการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนภายในประเทศให้เข้มแข็งยั่งยืนและแข่งขันได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระบบการผลิตผ้าทอของอำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย
2. เพื่อประเมินศักยภาพการผลิตผ้าทอของอำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ในการวิจัยเรื่องศักยภาพการผลิตผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือของอำเภอโพธาราม จังหวัดหนองคาย นำทฤษฎีที่ใช้เพื่อออกแบบวิธีการวิจัยตามตัวแปรที่ศึกษาดังต่อไปนี้

1.1 การศึกษาระบบการผลิตได้แก่การศึกษา การดำเนินงานของผู้ผลิตผ้าทอมือของอำเภอโพธาราม จังหวัดหนองคาย ครอบคลุมทั้งระบบการผลิต (system of manufacturing) ที่ประกอบด้วยปัจจัยการผลิต (inputs) กระบวนการผลิต (manufacturing process) และผลผลิต (outputs) ดังนี้

1.1.1 การศึกษาปัจจัยการผลิตผ้าทอมือ โดยพิจารณาจากทรัพยากรการผลิตประกอบกับ ปัจจัยพื้นฐานการดำเนินธุรกิจ รวม 6 ด้านคือ ที่ดิน แรงงาน ทุน วัตถุดิบ เครื่องมืออุปกรณ์ และวิธีการผลิต (Korbuakaew, 2009, p.4)

1.1.2 การศึกษากระบวนการผลิตผ้าทอมือ โดยพิจารณาความสามารถในการดำเนินงานของผู้ผลิตที่ครอบคลุมทั้งระบบการผลิต จำนวน 8 ด้านคือ ผลิตภาพ (productivity) คุณภาพ (quality) ต้นทุนและราคา (cost) การขนส่งและการส่งมอบ (delivery) ความปลอดภัยและสุขภาพ (safety) ขวัญกำลังใจ (moral) สิ่งแวดล้อม (environment) รวมทั้งภาพพจน์และจรรยาบรรณของผู้ผลิต (image/ethics) (Niyomrath, 2008, pp.85-89)

1.1.3 การศึกษาผลผลิตของการผลิตผ้าทอมือ โดยศึกษาข้อมูลของผลผลิตจากเกณฑ์การคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ที่ครอบคลุม 7 ด้านได้แก่ ความสามารถในการขาย (sale ability) ตราสินค้า (brand equity) ผลิตอย่างต่อเนื่องและคุณภาพเดิม (continuous & consistent) ความมีมาตรฐาน (standardization) คุณภาพ (quality) การสร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้า (satisfaction) และประวัติความเป็นมาของผลิตภัณฑ์ (story of product) (Office of the Official Information Commission, 2016)

1.2 การประเมินศักยภาพองค์กร ตามเกณฑ์การประเมินการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP Product Champion: OPC) (Office of the Official Information Commission, 2016) ที่พิจารณาองค์กรจำนวน 3 ด้านได้แก่ (1) ด้านผลิตภัณฑ์และความเข้มแข็งของชุมชน (2) ด้านการตลาดและความเป็นมาของผลิตภัณฑ์ และ (3) ด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยเรื่องศักยภาพการผลิตผ้าทอมือของอำเภอโพธาราม จังหวัดหนองคาย แบ่งประชากรและกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่มดังนี้

2.1 ผู้ผลิตผ้าทอมือ เป็นผู้ให้ข้อมูลระบบการผลิต ได้แก่ ปัจจัยการผลิต กระบวนการผลิต และผลผลิต จำนวน 49 ราย จาก 4 กลุ่มผู้ผลิต กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้ผลิตผ้าทอมือทั้งผู้ผลิตผ้าไหมและผ้าฝ้ายที่พร้อมให้ข้อมูลและไม่ได้ผลิตเพื่อส่งมอบให้บริษัทใดโดยเฉพาะ ได้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 6 ราย ที่เป็นตัวแทนจาก 4 กลุ่มผู้ผลิต

2.2 ลูกค้ำที่เป็นผู้ซื้อและผู้ใช้งานผ้าทอมือของอำเภอโพธารมย์ จังหวัดหนองคาย จำนวน ตัวอย่างที่ใช้เพื่อการศึกษาความพึงพอใจของลูกค้าที่มีต่อผ้าทอมือ จำนวน 54 คน ได้จากการคำนวณตามสูตร (Cochran, 1977, p.75)

$$n = Z^2Pq / e^2$$

เมื่อ n หมายถึง จำนวนตัวอย่าง

Z หมายถึง ค่า Z score ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ($e = .05, Z = 1.96$)

P หมายถึง สัดส่วนของตัวอย่างที่ต้องการสุ่ม ($P = 10\%$)

$$q = 1-P$$

e หมายถึง ค่าความผิดพลาด ($e = .08$)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่องศักยภาพการผลิตผ้าทอมือของอำเภอโพธารมย์ จังหวัดหนองคาย มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และแบบประเมิน

3.1 แบบสัมภาษณ์ระบบการผลิตผ้าทอมือของอำเภอโพธารมย์ จังหวัดหนองคาย มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured interview) แบ่งเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 สัมภาษณ์ข้อมูลของผู้ผลิต ตอนที่ 2 สัมภาษณ์ปัจจัยการผลิต ตอนที่ 3 สัมภาษณ์กระบวนการผลิต และตอนที่ 4 สัมภาษณ์ผลผลิต

3.2 แบบสอบถามความพึงพอใจของลูกค้าที่มีต่อผ้าทอมือ แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของลูกค้า ลักษณะการตอบเป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list) ตอนที่ 2 สอบถามข้อมูลการใช้ผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือของอำเภอโพธารมย์ จังหวัดหนองคาย ลักษณะการตอบเป็นแบบตรวจสอบรายการ และตอนที่ 3 สอบถามความพึงพอใจของลูกค้าที่มีต่อผ้าทอมือของอำเภอโพธารมย์ จังหวัดหนองคาย มีลักษณะการตอบเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) จำนวน 5 ระดับคะแนน โดย 5 คะแนนหมายถึงมีความพอใจระดับมากที่สุด 4 คะแนนหมายถึงมีความพอใจระดับมาก 3 คะแนนหมายถึงมีความพอใจระดับปานกลาง 2 คะแนนหมายถึงมีความพอใจระดับน้อย และ 1 คะแนนหมายถึงมีความพอใจระดับน้อยที่สุด

3.3 แบบประเมินศักยภาพการผลิตผ้าทอมือของอำเภอโพธารมย์ จังหวัดหนองคาย ปรับปรุงจากแบบประเมินการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP Product Champion: OPC) (Office of the Official Information Commission, 2016) แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์และความเข้มแข็งของชุมชน ด้านการตลาดและความเป็นมาของผลิตภัณฑ์ และด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์ ใช้วิธีประเมินโดยการให้คะแนนรายข้อตามเกณฑ์ที่กำหนด

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผล

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ระบบการผลิต โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) นำเสนอข้อมูลเป็นความเรียง ประกอบสถิติค่าความถี่ (frequency) และร้อยละ (percentage)

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความพึงพอใจของลูกค้าที่มีต่อผ้าทอมือ ตอนที่ 1 และ ตอนที่ 2 โดยใช้สถิติค่าความถี่และค่าร้อยละ ตอนที่ 3 ใช้สถิติค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation, S.D.) รายชื่อและในภาพรวม มีเกณฑ์การแปลความหมายระดับค่าเฉลี่ยดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึงพึงพอใจมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึงพึงพอใจมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึงพึงพอใจปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึงพึงพอใจน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึงพึงพอใจน้อยที่สุด

4.3 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินศักยภาพการผลิต โดยการรวมค่าคะแนนประเมินแต่ละ ส่วนทั้ง 3 ส่วนและในภาพรวมของแต่ละผู้ผลิต นำคะแนนรวมมาเทียบกับเกณฑ์ดังนี้

ร้อยละ 90-100 หมายถึงมีศักยภาพดีมาก

ร้อยละ 80-89 หมายถึงมีศักยภาพดี

ร้อยละ 70-79 หมายถึงมีศักยภาพปานกลาง

ร้อยละ 50-69 หมายถึงมีศักยภาพน้อย

ต่ำกว่าร้อยละ 50 หมายถึงมีศักยภาพน้อยมาก

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาระบบการผลิตและประเมินศักยภาพการผลิตจากการเก็บข้อมูลของผู้ผลิตจำนวน 6 ราย ซึ่ง แบ่งเป็น 2 ประเภทผลิตภัณฑ์ได้แก่ ผ้าไหม 3 ราย (ร้อยละ 50) และผ้าฝ้าย 3 ราย (ร้อยละ 50) โดยทั้ง 6 ราย อยู่ใน 3 ตำบลได้แก่ ตำบลนาหนึ่ง 1 ราย (ร้อยละ 16.67) ตำบลบ้านผือ 1 ราย (ร้อยละ 16.67) และตำบลเขม 4 ราย (ร้อยละ 66.67)

1. ผลการศึกษาระบบการผลิต ที่ประกอบด้วยปัจจัยการผลิต กระบวนการผลิต และผลผลิต มีข้อค้นพบดังนี้

1.1 ผลการศึกษาปัจจัยการผลิตผ้าทอมือของอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย โดยพิจารณาจาก 6 ด้าน ได้แก่ ที่ดิน แรงงาน ทุน วัตถุดิบ เครื่องมืออุปกรณ์ และวิธีการผลิต ผลการวิจัยพบว่า ผู้ผลิตทั้งหมด 6 ราย (ร้อยละ 100) เป็นเจ้าของที่ดิน และทุกรายไม่จ้างแรงงาน ใช้การทอผ้าด้วยตนเอง โดยผู้ผลิตใช้ทุนส่วนตัวในการทอผ้า มีจำนวน 2 ราย (ร้อยละ 33.33) ที่กู้เงินจากแหล่งสนับสนุน (ธนาคาร สหกรณ์) ซึ่งวัตถุดิบที่ใช้เพื่อการทอผ้าทั้งผ้าไหมและผ้าฝ้าย แบ่งเป็น 3 กลุ่ม 1) วัตถุดิบที่มีจำหน่ายทั่วไป ได้แก่ ด้ายสีราคา 180 บาท/กิโลกรัม ด้ายสีมีลวดลายราคา 200 บาท น้ำย้อมราคา 500-550 บาท สีย้อมเคมีราคา 5-7 บาทและ 60 บาท/กิโลกรัม น้ำต่างราคา 7 บาทต่อซอง น้ำล้างสีราคา 25 บาท/ขวด 2) วัตถุดิบที่ผลิตเอง ได้แก่ ฝ้าย เส้นไหม และสีย้อมธรรมชาติ (ต้นคราม รากยอ แก่นฝาง เปลือกสมอ ต้นฝาง ผลมะเกลือ เป็นต้น) 3) วัตถุดิบเฉพาะ (หายาก ต้องสั่งซื้อ) ได้แก่ เส้นไหมราคา 2,500 บาท/1 กิโลกรัม สำหรับวิธีการผลิต และเครื่องมืออุปกรณ์ที่ใช้ในการทอผ้าแสดงตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 วิธีการผลิตและเครื่องมืออุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตผ้าทอมือ

ขั้นตอน การทอผ้า	ผ้าไหม			ผ้าฝ้าย		
	วิธีการ	วัตถุดิบ	เครื่องมือ	วิธีการ	วัตถุดิบ	เครื่องมือ
1. เตรียม วัตถุดิบ	1. คัดเลือกโรง ไหมที่มีคุณภาพดี ต้มรังไหมและ สาวเส้นไหม	1. น้ำ	1. ปีบ 2. เตา 3. กะละมัง 4. เครื่อง สาวไหม	1. อีวฝ้ายโดยนำ ปุ๋ยฝ้ายที่ตาก แห้งมาหมุน ปั่นเพื่อแยก ฝ้ายและเมล็ด ออกจากกัน	1. ปุ๋ยฝ้าย	1. ฟันเฟือง 2. ไม้กลม- เกลี้ยง 3. ตะกร้า
	2. ฟอกสีและ มัดหมี่เส้นไหม ตามลวดลายที่ กำหนด	1. เส้นไหม 2. น้ำ	1. เชือกฟาง	2. ตีดฝ้ายโดยนำ ปุ๋ยฝ้ายมาใส่ กะเพียดเพื่อให้ ปุ๋ยฝ้ายกระจาย ตัวเป็นปุ๋ย ละเอียด	1. ปุ๋ยฝ้าย	1. กะเพียด 2. กงตีด 3. ปล้องไม้- ไผ่ 4. แป้นล้อ- ฝ้าย 5. ไม้ล้อ ฝ้าย
4. ผึ่งแดดให้แห้ง แล้วนำมาปั่นเก็บ ไว้	3. ย้อมสีเส้นไหม	1. สีเคมี/ ธรรมชาติ 2. เส้นไหม	1. ปีบ 2. เตา 3. กะละมัง	3. ปั่นฝ้ายเพื่อให้ ปุ๋ยฝ้ายเป็นเส้น ฝ้าย	1. ปุ๋ยฝ้าย	1. ไม้เปีย- ฝ้าย 2. เครื่อง- ปั่นฝ้าย
			1. เครื่อง- กรอไหม 2. แกนกรอ	4. มัดหมี่เส้นฝ้าย ตามลวดลายที่ กำหนด	1. เส้นฝ้าย	1. เชือกฟาง
					5. ย้อมสีเส้นฝ้าย	1. น้ำย้อม- ธรรมชาติ 2. เส้นฝ้าย
			6. ผึ่งแดดให้แห้ง แล้วนำมาปั่นเก็บ ไว้	6. ผึ่งแดดให้แห้ง แล้วนำมาปั่นเก็บ ไว้	1. เส้น ฝ้ายที่ย้อม แล้ว	1. เครื่องกรอ 2. แกนกรอ

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ขั้นตอน การทอผ้า	ผ้าไหม			ผ้าฝ้าย		
	วิธีการ	วัตถุดิบ	เครื่องมือ	วิธีการ	วัตถุดิบ	เครื่องมือ
2. ทอผ้า	5. สืบเส้นไหม ยี่นเข้ากับแกน ม้วน และร้อย ปลายแต่ละเส้น เพื่อเตรียม ฝีมทอและเส้น พุ่ง	1. เส้นไหม	1. ฝีม	7. สืบเส้นฝ้าย ยี่นเข้ากับแกน ม้วนและร้อย ปลายแต่ละเส้น เพื่อเตรียม ฝี มทอและเส้นพุ่ง ในการทอ	1. เส้น ฝ้ายที่ย้อม แล้ว	1. ฝีม
	6. ทอผ้าโดยสอด กระสวยด้ายพุ่ง กลับกระทบพิม ให้เส้นไหมพุ่ง แนบติดกัน	1. เส้นไหม	1. กี่ทอผ้า	8. ทอผ้าโดยสอด กระสวยด้ายพุ่ง กลับกระทบพิม ให้เส้นฝ้าย พุ่ง แนบติดกัน	1. เส้นฝ้าย	1. กี่ทอผ้า
3. เก็บผ้า	7. ม้วนผ้าเก็บใน แกนม้วนเมื่อทอ ได้ความยาวที่ ต้องการ		1. แกนม้วน	9. ม้วนผ้าเก็บใน แกนม้วนเมื่อทอ ได้ความยาวที่ ต้องการ		1. แกนม้วน

1.2 ผลการศึกษากระบวนการผลิตผ้าทอมือของอำเภอโพธาราม จังหวัดหนองคาย ที่ประกอบด้วย 8 ด้าน ได้แก่ ผลิตภาพ คุณภาพ ต้นทุนและราคา การขนส่งและการส่งมอบ ความปลอดภัยและสุขภาพ ขวัญกำลังใจ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งภาพพจน์และจรรยาบรรณของผู้ผลิต ผลการวิจัยพบว่า ผู้ผลิตสามารถทอผ้าได้ 3 วัน/1 ผืน มีการควบคุมคุณภาพการผลิตให้มีคุณภาพสม่ำเสมอด้วยวิธีการเลือกวัตถุดิบที่มีคุณภาพ (3 ราย ร้อยละ 50) มีต้นทุน 50-2,000 บาท/ผืน และมีราคาขาย 100-2,000 บาท/ผืน มีความถี่ในการขาย 2-3 ครั้งต่อเดือน โดยส่วนมากลูกค้ามาซื้อเอง (ร้อยละ 50) ผู้ผลิตมีสุขภาพแข็งแรง (ร้อยละ 100) มีการผลิตที่ไม่ส่งผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม และผู้ผลิตส่วนมาก (ร้อยละ 83.33) มีความพอใจและทั้งหมดไม่มีอุบัติเหตุในการผลิต

1.3 ผลการศึกษาผลผลิตของการผลิตผ้าทอมือของอำเภอโพธาราม จังหวัดหนองคาย ที่ครอบคลุม 7 ด้าน ได้แก่ ความสามารถในการขายและการส่งมอบ ราคาสินค้า การผลิตอย่างต่อเนื่องและคุณภาพเดิม ความมีมาตรฐาน มีคุณภาพ การสร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้า และประวัติความเป็นมาของผลิตภัณฑ์ ผลการวิจัยพบว่า ผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือที่ดำเนินการผลิตอยู่ในรูปผ้าผืน เพื่อนำไปใช้ตัดเย็บผ้าถุง หรือเสื้อผ้า และผ้าทอมือที่เป็นผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ผ้าขาวม้า และผ้าพันคอ โดยผู้ผลิต 4 ราย (ร้อยละ 66.67) มียอดขายในระยะ 3 ปีคั้งที่และอีก 2 ราย

(ร้อยละ 33.33) มียอดขายในระยะ 3 ปีเพิ่มขึ้น (เป็นผู้ผลิตผ้าฝ้ายทั้ง 2 ราย) โดยมีทั้งลูกค้าประจำและลูกค้าใหม่ ผู้ผลิต 5 ราย (ร้อยละ 83.33) ไม่มีตราสินค้าและไม่มีบรรจุภัณฑ์ ผู้ผลิตทั้งหมด (ร้อยละ 100) ไม่เคยหยุดผลิต ผู้ผลิตเกือบทั้งหมดไม่มีมาตรฐานผลิตภัณฑ์ 5 ราย (ร้อยละ 83.33) มีผู้ผลิตเพียง 1 ราย (ร้อยละ 16.67) เป็นผู้ผลิตผ้าฝ้ายที่อยู่ในกลุ่มทอผ้าฝ้ายมัดหมี่ย้อมสีธรรมชาติ ได้รับมาตรฐาน ผลิตภัณฑ์ชุมชน และ OTOP ระดับ 4 ดาว มีผู้ผลิต 2 ราย (ร้อยละ 33.33) ที่สอบถามความพอใจของลูกค้าด้วยวาจา โดยเกือบทั้งหมด 5 ราย (ร้อยละ 83.33) มีการสืบทอดรุ่นต่อรุ่น และมีระยะเวลาทำมากกว่า 60 ปี 4 ราย (ร้อยละ 66.67) ผลการศึกษาความพึงพอใจของลูกค้าที่มีต่อผ้าทอมือในภาพรวมพบว่าลูกค้ามีความพอใจในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.88) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามี 12 ข้อ ที่ลูกค้ามีความพอใจมาก (ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49) และมีเพียง 1 ข้อคือตราสินค้าที่ระบุผู้ผลิต แหล่งผลิต เป็นที่รู้จักและน่าจดจำ ลูกค้ามีความพอใจปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.31) ดังแสดงตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจของลูกค้าที่มีต่อผ้าทอมือ

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ลำดับ	แปลค่า
1. ความหลากหลายของผลิตภัณฑ์	4.06	.564	2	มาก
2. ความแข็งแรงคงทนของผลิตภัณฑ์	3.85	.684	9	มาก
3. ความประณีต เรียบร้อยของผลิตภัณฑ์	3.69	.843	12	มาก
4. ตราสินค้าที่ระบุผู้ผลิต แหล่งผลิต เป็นที่รู้จักและน่าจดจำ	3.31	1.210	13	ปานกลาง
5. การรักษาคุณภาพสินค้า	3.89	.718	8	มาก
6. ความหลากหลายของระดับราคา	3.96	.726	6	มาก
7. ความรวดเร็วในการส่งมอบผลิตภัณฑ์	3.91	.759	7	มาก
8. ความปลอดภัยต่อการใช้งาน	3.81	.702	10	มาก
9. จรรยาบรรณต่อลูกค้าของผู้ผลิต	4.06	.627	3	มาก
10. ชื่อเสียง ความน่าเชื่อถือของผู้ผลิต	4.00	.673	4	มาก
11. ความมีเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์	3.72	.712	11	มาก
12. ผลิตภัณฑ์เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่น	4.00	.727	5	มาก
13. การผลิตเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม	4.20	.683	1	มาก
รวม	3.88	.517	-	มาก

2. ผลการประเมินศักยภาพการผลิตผ้าทอมือของอำเภอโพธาราม จังหวัดหนองคายจำนวน 3 ด้านได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์และความเข้มแข็งของชุมชน ด้านการตลาดและความเป็นมาของผลิตภัณฑ์ และด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์ รวมทั้งในภาพรวม มีข้อค้นพบดังนี้

2.1 ด้านผลิตภัณฑ์และความเข้มแข็งของชุมชนพบว่า การผลิตผ้าไหมส่วนมากมีศักยภาพระดับน้อย (ร้อยละ 66.67) ส่วนที่เหลือมีศักยภาพระดับปานกลาง (ร้อยละ 33.33) การผลิตผ้าฝ้ายมีศักยภาพระดับดี (ร้อยละ 66.67) ส่วนที่เหลือมีศักยภาพระดับน้อย (ร้อยละ 33.33) โดยในภาพรวมมีศักยภาพการผลิตด้านผลิตภัณฑ์และความเข้มแข็งของชุมชนระดับน้อย (ร้อยละ 50) รองลงมาได้แก่ มีศักยภาพการผลิตระดับดี (ร้อยละ 33.33) และมีศักยภาพการผลิตระดับปานกลาง (ร้อยละ 16.67)

2.2 ด้านการตลาดและความเป็นมาของผลิตภัณฑ์พบว่า การผลิตผ้าไหมส่วนมากมีศักยภาพระดับน้อย (ร้อยละ 66.67) ส่วนที่เหลือมีศักยภาพระดับปานกลาง (ร้อยละ 33.33) การผลิตผ้าฝ้ายมีศักยภาพระดับดี ระดับน้อย และระดับน้อยมาก เท่ากัน (ร้อยละ 33.33) โดยในภาพรวมมีศักยภาพการผลิตด้านการตลาดและความเป็นมาของผลิตภัณฑ์ระดับน้อย (ร้อยละ 50) รองลงมาคือศักยภาพการผลิตระดับดี ปานกลาง และระดับน้อยมาก จำนวนเท่ากัน (ร้อยละ 16.67)

2.3 ด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์พบว่า การผลิตผ้าไหมทั้งหมดมีศักยภาพระดับน้อยมาก (ร้อยละ 100) การผลิตผ้าฝ้ายส่วนมากมีศักยภาพระดับน้อยมาก (ร้อยละ 66.67) ส่วนที่เหลือมีศักยภาพระดับปานกลาง (ร้อยละ 33.33) โดยในภาพรวมส่วนมากมีศักยภาพการผลิตด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์ระดับน้อยมาก (ร้อยละ 83.33) และส่วนน้อยที่มีศักยภาพการผลิตระดับปานกลาง (ร้อยละ 16.67)

2.4 ศักยภาพการผลิตในภาพรวมพบว่า การผลิตผ้าไหมส่วนมากมีศักยภาพการผลิตระดับน้อยมาก (ร้อยละ 66.67) ส่วนที่เหลือมีศักยภาพระดับน้อย (ร้อยละ 33.33) การผลิตผ้าฝ้ายมีศักยภาพระดับน้อยมากเช่นเดียวกัน (ร้อยละ 66.67) ส่วนที่เหลือมีศักยภาพระดับดี (ร้อยละ 33.33) โดยในภาพรวมส่วนมากมีศักยภาพการผลิตระดับน้อยมาก (ร้อยละ 66.67) ส่วนที่เหลือมีศักยภาพการผลิตระดับดีและระดับน้อย จำนวนเท่ากัน (ร้อยละ 16.67)

ตารางที่ 3 ผลการประเมินศักยภาพการผลิตผ้าทอมือของอำเภอโพธาราม จังหวัดหนองคาย

ศักยภาพ		ด้านผลิตภัณฑ์และ ความเข้มแข็งของ ชุมชน			ด้านการตลาดและ ความเป็นมาของ ผลิตภัณฑ์			ด้านคุณภาพ ผลิตภัณฑ์			รวม		
		ผ้า ไหม	ผ้า ฝ้าย	รวม	ผ้า ไหม	ผ้า ฝ้าย	รวม	ผ้าไหม	ผ้า ฝ้าย	รวม	ผ้า ไหม	ผ้า ฝ้าย	รวม
ร้อยละ	ระดับ												
90-100	ดีมาก												
80-89	ดี		66.67	33.33		33.33	16.67					33.33	16.67
70-79	ปาน กลาง	33.33		16.67	33.33		16.67		33.33	16.67			
50-69	น้อย	66.67	33.33	50.00	66.67	33.33	50				33.33		16.67
ต่ำกว่า 50	น้อย มาก					33.33	16.67	100	66.67	83.33	66.67	66.67	66.67
รวม		100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษากระบวนการผลิตทำให้ทราบว่า การผลิตผ้าทอมือของอำเภอโพธาราม จังหวัดหนองคาย มีการสืบทอดวิธีการ เครื่องมือ อุปกรณ์ และลวดลายผ้าจากบรรพบุรุษมานานกว่า 60 ปี ใช้วัตถุดิบทั้งฝ้ายและไหมจากการปลูกและเลี้ยงเองจึงเป็นสินค้าชุมชนที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้จากการใช้ศักยภาพที่มีอยู่เพื่อแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตและสืบทอดต่อกัน ซึ่งข้อได้เปรียบของการผลิตสินค้าชุมชนที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่นการผลิตผ้าทอมือนี้คือ สามารถพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิตในมุมมองด้านต้นทุนต่ำได้ง่ายกว่า เนื่องจากมีต้นทุนคงที่ในด้านเครื่องจักร-เครื่องมือ-อุปกรณ์ และทรัพยากร นอกจากนี้การไม่จำเป็นต้องจ้างแรงงานเพราะเป็นงานฝีมือที่ต้องใช้เวลาและประสบการณ์ ส่งผลให้ต้นทุนเฉลี่ยต่อหน่วยต่ำ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Chaiprakong. & Kornlert. (2018) ที่พบว่าต้นทุนวัตถุดิบของผ้าฝ้ายทอมือแบบธรรมดามีราคาเมตรละ 80 บาท ส่วนผ้าฝ้ายทอมือที่มีลวดลายมีต้นทุนราคาเมตรละ 98 บาท ซึ่งแตกต่างจากการผลิตในระบบอุตสาหกรรมที่มีค่าใช้จ่ายการผลิตสินค้านอกเหนือจากค่าวัตถุดิบ เช่น ค่าแรงงาน ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าเช่า ค่าเสื่อมราคา ค่าประกันภัย ค่าภาษี เป็นต้น

2. จากกระบวนการของการวิจัย ผู้ประกอบการที่ผลิตผ้าทอมือได้รับความรู้ในด้านเกณฑ์การประเมินคุณภาพพื้นฐาน ที่สามารถพัฒนาแนวคิดจากองค์ความรู้สู่การสร้างแนวทางการปรับปรุงและพัฒนาศักยภาพการผลิตตามเกณฑ์มาตรฐาน แต่ทั้งนี้ผลการวิจัยพบว่าศักยภาพการผลิตผ้าทอมือของอำเภอโพธาราม จังหวัดหนองคาย ในด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์มีคุณภาพระดับน้อยมากทั้งการผลิตผ้าไหมและผ้าฝ้าย เมื่อพิจารณารายละเอียดของคุณภาพผลิตภัณฑ์ ที่พิจารณาจากรูปแบบผลิตภัณฑ์และโอกาสทางการตลาดพบว่าผ้าทอมือแม้

จะมีเอกลักษณ์ที่สะท้อนความเป็นภูมิปัญญาไทย แต่ด้วยผู้ผลิตขาดการสอบถามความต้องการของลูกค้าจึงส่งผลให้ผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือทั้งด้านลวดลาย รูปแบบ และราคาไม่มีความหลากหลาย อันส่งผลต่อเนื่องถึงโอกาสทางการตลาดที่รองรับเฉพาะตลาดในท้องถิ่นไม่ได้รับโอกาสการพัฒนาสู่ตลาดต่างประเทศหรือตลาดสากลได้ ซึ่งแนวคิดในการยกระดับผ้าทอมือที่เป็นมรดกภูมิปัญญาท้องถิ่นมีอัตลักษณ์เฉพาะตัว และมีความหลากหลายให้มียุคคุณภาพ มีมูลค่าเพิ่ม สามารถแข่งขันได้ในตลาดสากล จำเป็นต้องเริ่มจากการสร้างเรื่องราวของผลิตภัณฑ์ (story of product) การออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ที่สวยงาม (สร้าง เอกลักษณ์และตราสินค้าให้จดจำ) การเพิ่มช่องทางทางการตลาด โดยเฉพาะตลาดออนไลน์ (Office of Local Knowledge Promotion and Community Enterprise, 2017)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลการวิจัยพบว่าลูกค้ามีความพอใจต่อผลิตภัณฑ์ด้านตราสินค้าที่ระบุผู้ผลิต แหล่งผลิต เป็นที่รู้จักและน่าจดจำอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นจึงควรออกแบบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ โดยศึกษาความเป็นมา เรื่องราวของผลิตภัณฑ์ ความต้องการออกแบบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ให้น่าจดจำและมีเอกลักษณ์ การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นของผู้ผลิตร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ และหน่วยงานรัฐสนับสนุนในการสร้างตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ร่วมกัน เพื่อเพิ่มช่องทางทางการตลาดในระดับท้องถิ่นสู่สากล

2. ผลการวิจัยพบว่าศักยภาพการผลิตด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์ทั้งผ้าไหมและผ้าฝ้ายอยู่ในระดับน้อยมาก ผู้ผลิตผ้าทอมือของอำเภอโพธาราม จังหวัดหนองคายจึงควรให้ความสำคัญกับคุณภาพของผลิตภัณฑ์ที่มาจากวัตถุดิบ ขั้นตอน และเครื่องมืออุปกรณ์ในการผลิตที่สามารถปรับปรุงได้ด้วยตนเองเพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพสม่ำเสมอและดีขึ้นในรายละเอียดอันเกิดจากประสบการณ์และการควบคุมคุณภาพโดยผู้ผลิต นอกจากนี้ผู้ผลิตจำเป็นต้องพูดคุยกับผู้ผลิตรายอื่น ผู้รู้-นักวิชาการ และลูกค้า เพื่อค้นหาโอกาสในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้ด้วยตนเองเช่นกัน ด้วยผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน ดังนั้นหน่วยงานที่มีบทบาทสูงที่สุดในการพัฒนาสินค้าชุมชนคือชุมชนนั้นๆ ที่ควรมีการจัดทำแผนแม่บทชุมชนเพื่อจัดระเบียบผลิตภัณฑ์ของชุมชน การผลิต การบริโภค การตลาด รวมทั้งการลงทุน มีการสร้างเครือข่ายกับชุมชนกับท้องถิ่นบนพื้นฐานของวัฒนธรรมความรู้ และข้อมูล นำสู่การพัฒนาาระบบเศรษฐกิจ ระบบสุขภาพ และระบบสวัสดิการของชุมชนให้เป็นชุมชนพึ่งตนเองได้ จากปรัชญาของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ตั้งแต่ พ.ศ. 2544 ที่ต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนบนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้าน วัฒนธรรมประเพณี และการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ซึ่งกระบวนการดังกล่าวมานี้ต้องใช้องค์ความรู้ในการวิเคราะห์ศักยภาพ ปัญหาจุดอ่อน โอกาสของผลิตภัณฑ์และชุมชน รวมทั้งองค์ความรู้ด้านการสร้างตราสินค้า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ช่องทาง การตลาดสู่ระดับประเทศและสู่สากล ดังนั้น การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องจึงมีความจำเป็นและสำคัญโดยเฉพาะหน่วยงานในพื้นที่ที่มีความรู้ด้านบริบทเป็นอย่างดี เช่นสถาบันอุดมศึกษา สำนักงานพัฒนาชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากปัญหาของระบบการผลิตผ้าทอมือของอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย อยู่ที่ผลผลิตที่พบว่ายังไม่มีความมาตรฐานผลิตภัณฑ์ ไม่มีตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ที่จะช่วยสร้างความน่าเชื่อถือหรือเป็นส่วนของการรับรองคุณภาพให้สินค้าที่นำสู่โอกาสทางการตลาด ทั้งนี้การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์อาจไม่จำเป็นต้องเป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่เพื่อการแข่งขันเช่นเดียวกับสินค้าอุตสาหกรรม แต่ผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือควรได้รับการค้นหาจุดเด่นและความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เพื่อใช้เป็นสื่อทางการตลาดต่อไป โดยมีแนวทางการวิจัยเพื่อพัฒนาดังต่อไปนี้

1. การออกแบบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ มีเรื่องราว และน่าจดจำ
2. ศึกษาสายผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น รวมทั้งออกแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าให้หลากหลายเพื่อเพิ่มมูลค่าของผ้า ด้วยต้นทุนการแปรรูปที่เหมาะสม
3. การพัฒนาผลิตภัณฑ์สู่มาตรฐานระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับสากล เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นแก่ผู้บริโภค

References

- Anunwarapong, A. (2017). **Research principles for developing Thai wisdom products**. Bangkok : Chulalongkorn University.
- Chaiprakong, T. & Kornlert, P. (2018). Study and analysis of cost, volume and profit on cotton hand weaving products: A case study of Ban Nong Ab Chang village, Sombtiya sub-district, Chom Thong district, Chiang Mai province. **Payap University Journal**, 28(1), 71-83.
- Chuenban, S. (2015). **Optimizing resource allocation using simulation and genetic algorithm in electronic industry**. (Master's thesis). Department of Industrial Engineering, Faculty of Engineering, Thammasat University.
- Cochran, W.G. (1977). **Sampling Techniques**. (3 rd ed.). New York, USA : John Wiley & Sons.
- Kitipakorn, P. (2010). **Line balancing and resource planning using computer simulation: case study food products industry**. (Master's thesis). Department of Industrial Engineering, Faculty of Engineering, Thammasat University.
- Korbuakaew, S. (2009). **Industrial production management**. Bangkok : Faculty of Industrial Technology, Suan Sunandha Rajabhat University.
- Lee, S. & Pianthong, N. (2007). **Development of a new type of a rice-polishing cylinder using abrasive materials produced in Thailand**. Ubonratchathani : Faculty of Engineering, Ubonratchathani University.

- Niyomrath, R. (2008). **Quality management**. Bangkok : Suan Sunandha Rajabhat University, Faculty of Industrial Technology.
- Niyomrath, R., Sangkhamanee, K. & Sarasit, S. (2017). **The efficiency development of handicraft of Ban Dung district, Udon Thani province**. Bangkok : Suan Sunandha Rajabhat University.
- Nongkhai Business Support Center. (2016). **Border trade conditions with neighboring countries between Thailand-The Lao People's Democratic Republic, Nong Khai province in 2015**. Nongkhai : Nongkhai Customs.
- Office of Local Knowledge Promotion and Community Enterprise. (2017). **Integration plan for Foundation economic development and strong communities, Fiscal year 2018**. Bangkok : Community Development Department, Ministry of the Interior.
- Office of the Official Information Commission. (2016). **Guidelines and criteria for selection of the best One Tambon One Product of the year 2016 (OTOP Product Champion, OPC)**. Bangkok : Office of the Permanent Secretary for the Prime Minister.
- Srilert, K. & Kuptasthien, N. (2016). Waste reduction in induction hardening process: A case study. **Journal of Engineering RMUTT**, 14(2), 1-10.